

Omstanders van seksueel grensoverschrijdend gedrag

Vlaams
expertisecentrum
voor
seksuele
gezondheid

SENSOA

Vlaanderen
is zorg

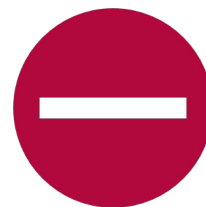
Jeroen De Craemer

Afspraken

- Seksueel grensoverschrijdend gedrag = een **gevoelig & moeilijk onderwerp**
- **Afspraken:**
 - > We hebben respect voor elkaar
 - > Alles blijft binnen de groep
- Als het even **te veel** wordt:
 - > Kan je even naar buiten gaan
- Als je **nood hebt aan een gesprek:**

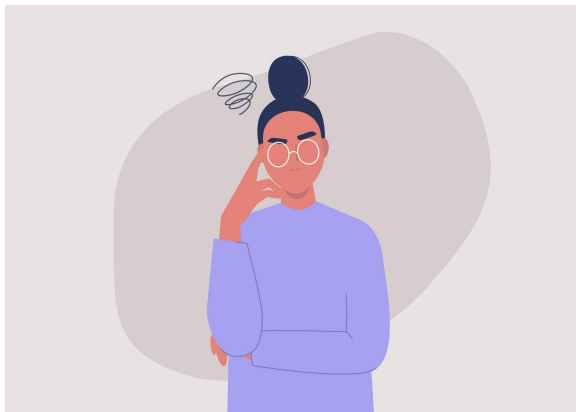
-
- **Welke gedragingen** vinden jullie **niet OK** tijdens het uitgaan?
 - Is het **belangrijk** om te reageren op iets dat niet OK is? Wanneer wel/ wanneer niet?

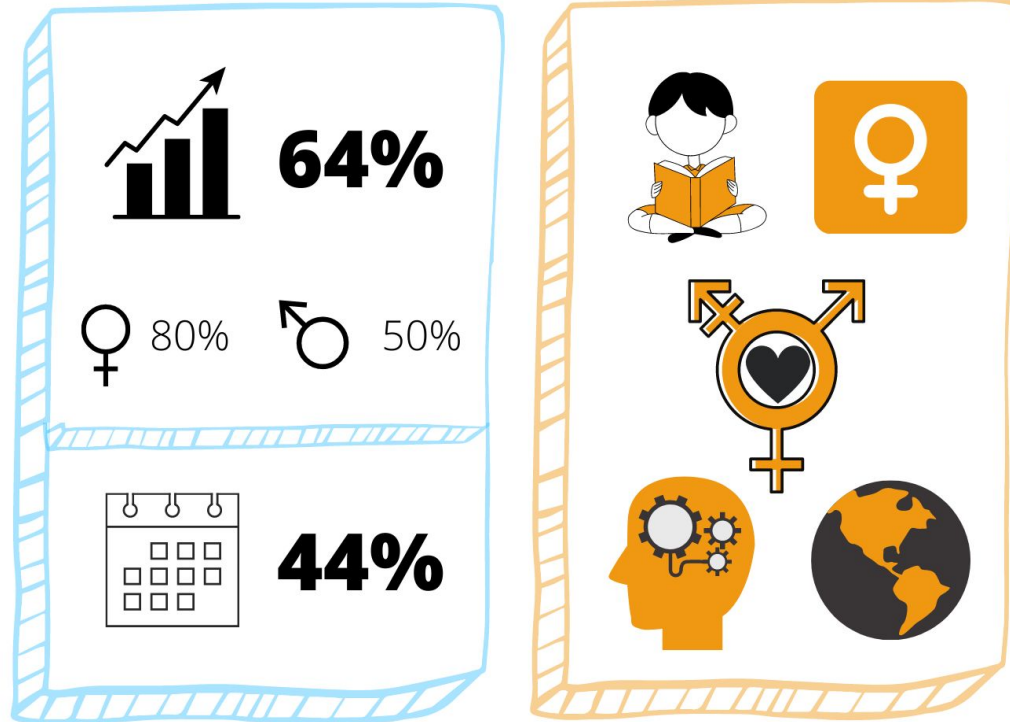
Vandaag gaan we het hebben over **seksueel grensoverschrijdend gedrag** en hoe je daar op kan **reageren** wanneer je het **ziet gebeuren**

Seksueel grensoverschrijdend gedrag?

- Wat is grensoverschrijdend?
- Wat valt onder *seksueel* grensoverschrijdend gedrag?
- Is het een groot probleem?

Seksueel grensoverschrijdend gedrag

Gevolgen seksueel grensoverschrijdend gedrag

Relationeel

Moeite met anderen
vertrouwen
Relatieproblemen

Fysiek

Stress als reactie op triggers
Gevolgen van geweld

Psychisch

Depressieve
symptomen
Angst

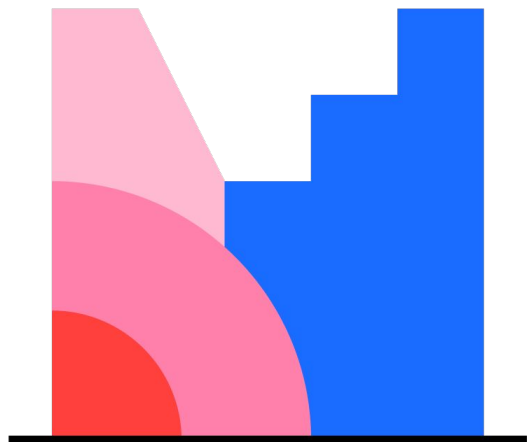

Financieel

Niet goed kunnen studeren/ werken
Hoge medische kosten bv psycholoog

Quiz

Mentimeter

Vragen quiz

Wie is vaakst pleger van seksueel grensoverschrijdend gedrag

- A. een bekende
- B. een onbekende

Vragen quiz

Op welke manier reageren personen het vaakst wanneer ze seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaken?

- A. terugvechten, verzetten, roepen,... (fight)
- B. vluchten, een uitweg zoeken, ... (flight)
- C. bevriezen, verstijven, stil zijn, ... (freeze)
- D. meewerken (tend & befriend)

Vragen quiz

Omstanders die niet reageren: hoe veel % **van de jongeren wil reageren**, maar **weet niet hoe?**

- A. 5%
- B. 25%
- C. 40%

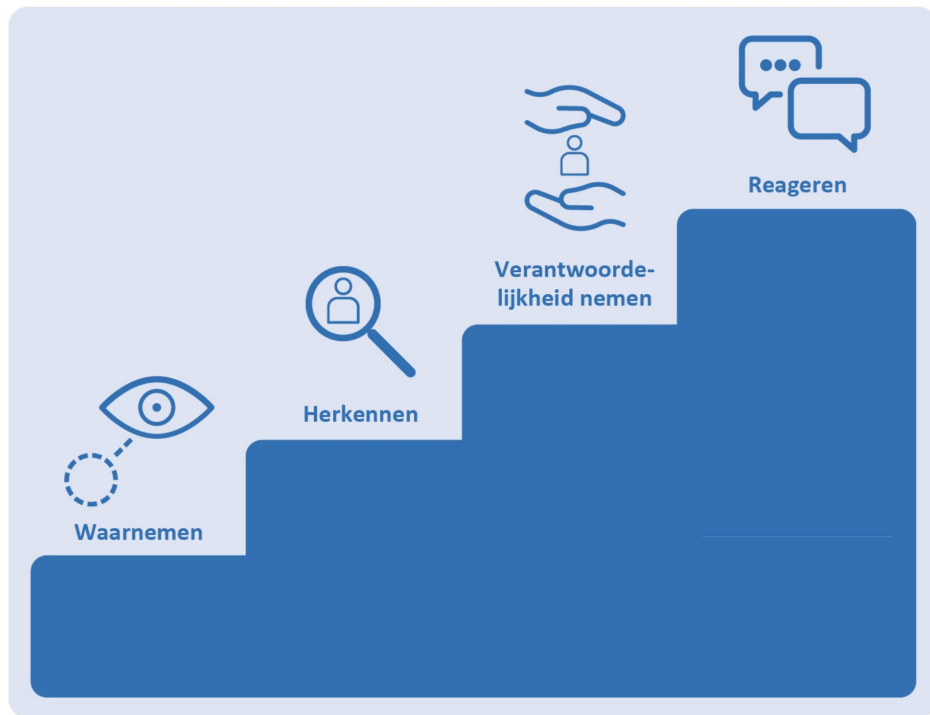
Reageren als omstander

Als je iets ziet dat niet OK is:

- Wat zorgt ervoor dat het **moeilijk** is om te reageren?
- Wat zorgt ervoor dat het **makkelijk** is om te reageren?

Reageren wanneer je seksueel grensoverschrijdend gedrag ziet gebeuren

STAP 1 & 2

Waarnemen en herkennen

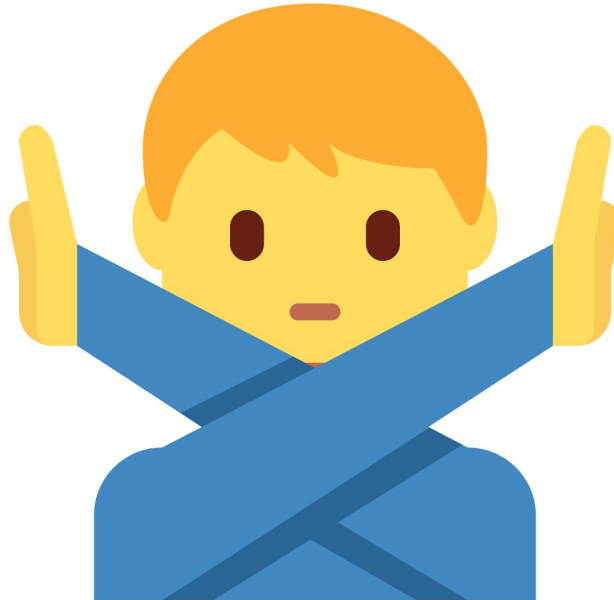
Stap 1: Waarnemen

"Hier gebeurt precies iets"

Stap 2: Herkennen

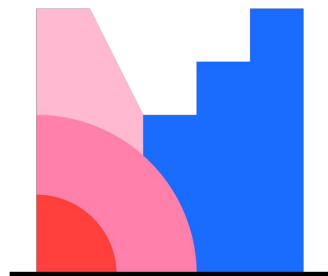
"Dit lijkt me niet echt OK, dit moet stoppen"

Opdracht

Situaties ordenen

- Verdeel de casussen in oké en niet oké
- Rangschik dan de casussen van minst ernstig naar meest ernstig
- Noteer ook waarom je deze rangschikking maakt

Mentimeter

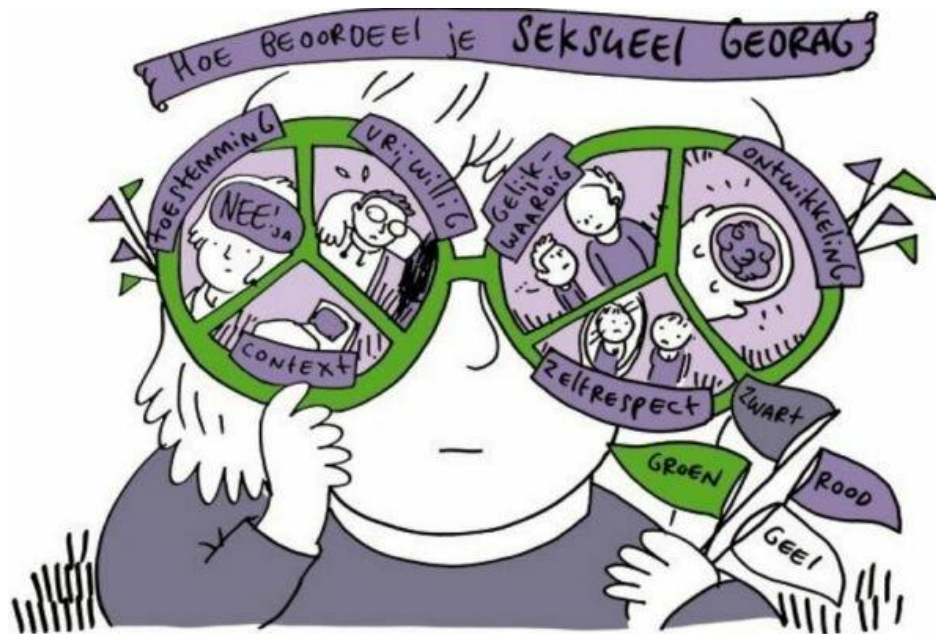
Situaties ordenen

- Op café zegt Jamila tegen Raoul "hey knapperd, kan ik je een pintje trakteren?"
- Op straat roept een vreemde man Louise na: 'Hé ma belle' zegt hij, en hij geeft haar een knipoog
- In de klas staart Ronan voortdurend naar Lena's borsten
- Belle stuurt een naaktfoto van Sien, haar ex, uit wraak door naar de klas
- Een groep jongens volgt Hanan naar de toiletten en valt haar daar lastig
- Een docent maakt tijdens de les een opmerking over het sexy lichaam van Amélie
- Een docent stuurt regelmatig berichtjes naar verschillende studenten
- Tijdens het douchen komt de trainer mee in de doucheruimte staan om toezicht te houden.
- De trainer raakt de spelers vaak aan tijdens een time-out
- Een jongen raakt opnieuw de borsten aan van een meisje tijdens een groepsknuffel
- Tom komt tegen Bart aan dansen. Ze kennen elkaar niet
- Clara gaat bij de urinoirs kijken terwijl de mannen staan te plassen

Wat is seksueel grensoverschrijdend gedrag?

6 criteria:

- > Toestemming
- > Gelijkwaardigheid
- > Vrijwilligheid
- > Ontwikkelings-/
functioneringsniveau
- > Context
- > Impact

De criteria van het Vlaggensysteem

(1) Toestemming

“We gaan allebei akkoord en vinden het allebei goed en prettig”

(2) Gelijkwaardigheid

“We zijn allebei ongeveer even oud, sterk, slim en gelijk in positie”

(3) Vrijwilligheid

“Ik doe het niet om de ander een plezier te doen of omdat de ander mij dwingt”

De criteria van het Vlaggensysteem

(4) Ontwikkelings-/ functioneringsniveau

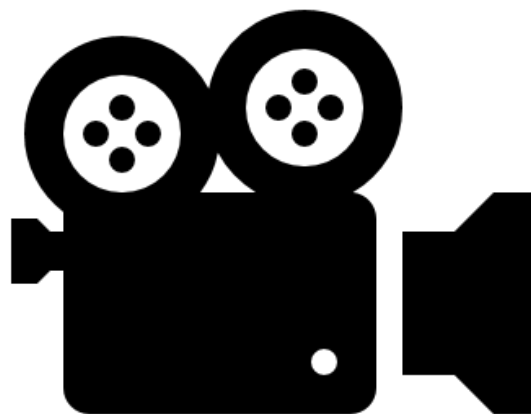
“Ik ben in staat om dit gedrag te stellen en om in te schatten of dit gedrag oké is voor mij of de ander”

(5) Context

“Ik stoer niemand met mijn gedrag”

(6) Impact

“Ik kwets mezelf en/ of de ander niet met het gedrag”

Hoe merk je dat iemand iets niet fijn vindt?

Ayda staat aan het bushokje te wachten na het uitgaan. Jij wandelt met je vrienden voorbij en ziet toevallig dat er een groepje jongens in haar richting seksuele gebaren aan het maken is.

Je ziet dat Ayda het opmerkt en niet op haar gemak is.

Hoe zou je kunnen zien dat Ayda dit niet fijn vindt?

Hoe merk je dat iemand iets niet fijn vindt/dat iets over de grens gaat?

- **Kijk naar de personen**

- > Is iedereen **op het gemak**?
- > Of eerder oncomfortabel/boos/ ... ?
- > Verandering in **houding/ gedrag/ mood/ ...**

- Niet zeker?
 - > **Blijf in de buurt**

Let op!

- Als je kijkt naar andere omstanders
 - > ook al reageren ze niet, **zij denken waarschijnlijk net hetzelfde als jij!**
 - > Geloof dus vooral in **je eigen inschatting**

FlirterTwister

- **We draaien aan het rad!**

- **Beantwoord de volgende vragen:**
 - > Vind je dit **oké of niet?**
 - > Zou je **reageren als je dit ziet of hoort gebeuren?**

FlirterTwister

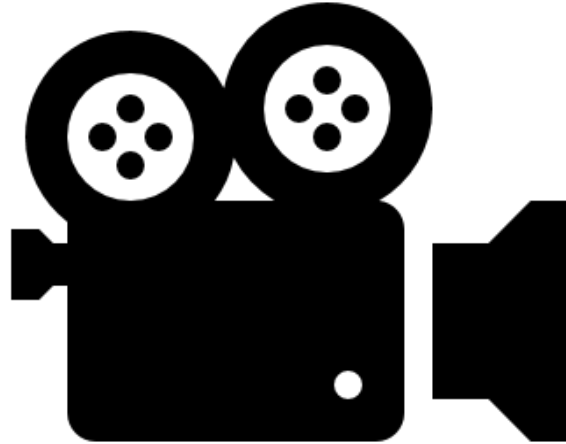
Online: <https://www.allesoverseks.be/flirtertwister>

Papieren versie (€10): <https://shop.sensoa.be/>

STAP 3

Verantwoordelijkheid nemen

Stap 3: Verantwoordelijkheid nemen

Scenario Vill Du? Just do it!

Abdul is op een feestje van een klasgenoot. Omdat hij even alleen wilde zijn, is hij naar de keuken gegaan. Hij is in gedachten verzonken wanneer Noah, zijn beste vriend, binnenkomt en zegt: "Ah, hier ben je! Wat doe je hier?"

"Er is iets mis tussen Filip en dat meisje, ik heb zo'n gevoel," antwoordt Abdul.

"Ben je zeker?"

"Ik weet het niet. Moet je echt 100% zeker zijn om erop te reageren?"

"Ja toch wel, het is nogal serieus om naar iemand toe te stappen en te zeggen 'excuseer mij onbekend meisje, word je aangerand?', " zegt Noah lachend.

Abdul lacht niet mee. Noah gelooft niet dat de situaties echt serieus is. "Je hebt het over Filip, hij bakt muffins en schrijft romantische liedjes. Hij zou nooit zoiets doen."

"Hij trok aan haar," reageert Abdul boos, "dat is niet oké. Hij was aan het zeuren. Zij wou niet, ik kon het aan haar zien"

"Dus, ze was niet geïnteresseerd?" vraagt Noah verbaasd.

"Eerst wel, maar daarna niet meer."

Noah zucht. "Wat gaan we dan zeggen?". Hij doet een boos stemmetje na: "Ben je zeker dat ze echt wilt? Wat doe je nu?"

"Niet op zo'n manier, je moet wat meer relaxed zijn. Gewoon er zeker van zijn dat alles oké is."

"Maar we gaan echt een scène maken, er gaan er echt boos worden," waarschuwt Noah. "Ze gaan zeggen 'wat is jullie probleem, hebben jullie de laatste tijd zelf geen seks meer gehad misschien?'"

"Of ze zeggen," en Abdul vult spottend aan in een hoog stemmetje, "waarom zouden we jou en haar geloven? Wij zijn Filips vrienden!"

Noah neemt een paraplu die in de kamer ligt. "En hiermee misschien?" en hij slaat rond met de paraplu alsof hij het als wapen gebruikt om mee te vechten.

Abdul lacht. "Stop daar maar mee, we kunnen niet winnen tegen Filip."

Noah legt de paraplu terug. "Je hebt gelijk, hij kan veel beter vechten dan wij twee samen".

Er valt een stilte, ze worden weer serieus.

"Het ding is," zegt Abdul, "we moeten iets doen. Doe je mee of niet?"

Noah denkt even na. "Oké, we gaan" en ze gaan terug naar het feestje.

Stap 3: Verantwoordelijkheid nemen

"Is het wel aan mij om te reageren? Er zijn toch nog anderen die dat kunnen doen?"

Door & voor iedereen

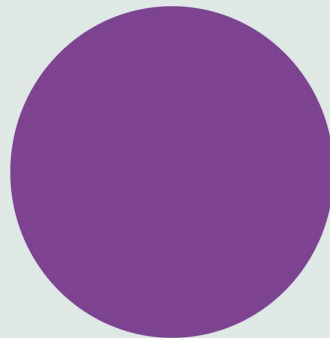

Let op met victim blaming

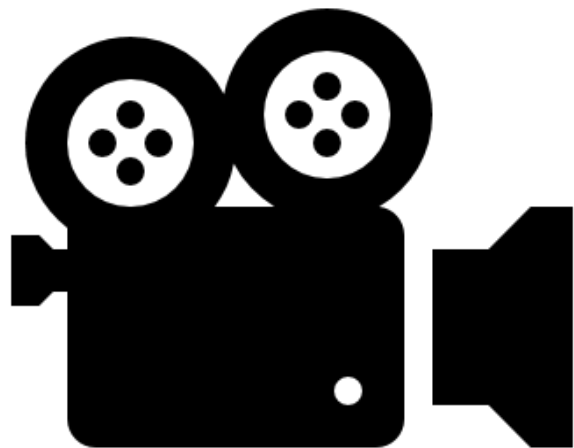
= de schuld geven aan de persoon die het meemaakt

- Natuurlijke reactie uit zelfbescherming
- MAAR negatieve impact!

Oorzaken van seksueel grensoverschrijdend gedrag

- Je droeg een kort rokje
- Je nam drugs
- Je dronk alcohol
- Je hebt geflirt
- Je was in een gevaarlijke buurt
- Je liep alleen op straat
- Je kwam 's nachts buiten
- Iemand stelde seksueel grensoverschrijdend gedrag

Hoe reageer je dan?

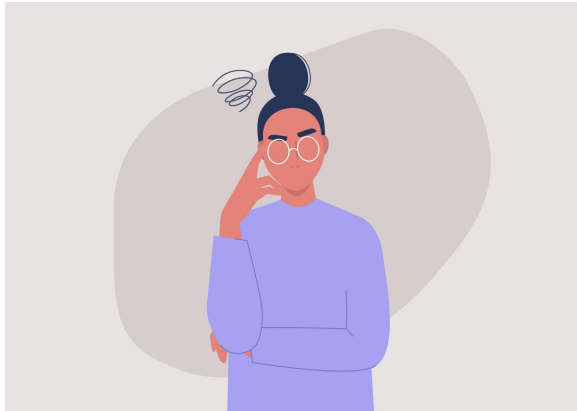
- > Er zijn **heel veel manieren** om te reageren.
- > Er is zeker **een manier** die

↙ ↘
bij jou past & bij de situatie past

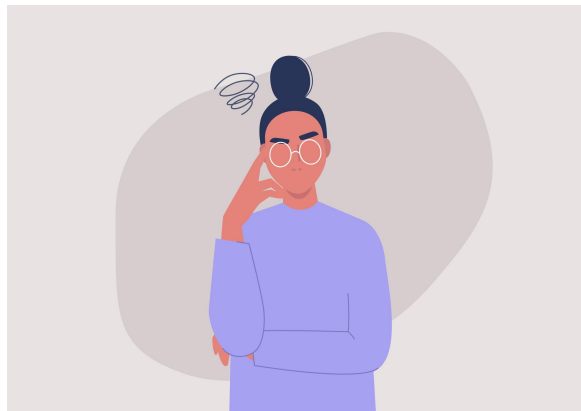
STAP 4

Reageren

Stap 4: Reageren

Stap 4: Reageren

Hoe kan je
op een helpende manier reageren
als je
seksueel grensoverschrijdend gedrag
ziet gebeuren?

De 5 A's

ANDEREN BETREKKEN

- > Een andere omstander betrekken of een verantwoordelijke
- > Samen ingrijpen/ om hulp vragen

Zie jij dit ook
gebeuren? Is dat wel
OK?

Zullen we bij hen gaan
staan? We kunnen
misschien vragen of ze een
foto van ons willen maken?

Zou iemand
kunnen komen
helpen?

AFLEIDEN

- > Hulp vragen
- > Doen alsof je de persoon kent
- > Nieuw gesprek starten

Ik ben mijn gsm kwijt,
willen jullie even mee
zoeken?

Kan iemand mij helpen
met de weg naar ... te
vinden? Mijn google maps
wilt niet meewerken

Hé, dat is lang geleden,
hoe gaat het nog met je?

AFZONDEREN

= één van de betrokkenen weghalen uit de situatie

- > Jezelf tussen hen inzetten
- > De persoon (met een smoesje) meenemen naar een andere plaats
 - bv de dansvloer, het toilet of dichterbij een groepje mensen.

Zou je me het toilet kunnen wijzen? Ik vind de weg hier echt niet tussen al die mensen

Dit is mijn liedje!
Kom je mee
dansen?

Ga je mee een
drankje halen? Het
zijn echt goede
mojito's hier

AANSPREKEN

- Vraag aan de persoon die het gedrag ondergaat of alles OK is.
- Als je voelt dat dit kan, kan je ook degene die het gedrag stelt kort hierop aanspreken

Hey, alles in orde hier?

Ik denk dat deze persoon dit niet zo tof vindt, een nee is een nee hé

Wat je doet is niet OK en niet echt respectvol, zou je daarmee kunnen stoppen?

AANWEZIG BLIJVEN

- > De situatie in het oog blijven houden
- > **Niet weggaan!**
 - Bv doen alsof je mee op de bus wacht
- > Achteraf
 - voorstellen om mee ergens naartoe te wandelen/ iemand te bellen/ hulp in te schakelen
 - een luisterend oor bieden

Als je niet graag alleen ergens naartoe wandelt, kan ik met je meewandelen. Welke kant moet je op?

Kan ik iemand voor je bellen?

Zijn je vrienden hier ook? Zullen we ze samen zoeken?

Even inoefenen...

Kinky

Je bent op café met een groepje vrienden. Plots loopt er een vrouw voorbij naar wie iedereen van je groepje kijkt. Eén van hen maakt de volgende opmerking tegen haar: "hey, zullen wij het toilet eens opzoeken? Daar kunnen we wel kinky dingen doen" en geeft tot slot nog een knipoog. Het meisje lacht en loopt verder.

Je ziet dit gebeuren. Wat doe je?

Adam

Adam heeft tijdens het uitgaan wat te veel gedronken. Hij leunt in een danscafé tegen een tafel, hoofd naar beneden en ogen soms gesloten, duidelijk niet meer helemaal helder.

Hij staat alleen, zijn vrienden zijn ergens aan de andere kant van het café aan het dansen. Een studente stapt op hem af en slaat haar arm om hem heen, praat tegen hem en heft plots zijn gezicht op. Ze probeert hem te kussen. Hij wendt zijn gezicht af, maar zijn bewegingen verlopen traag en de studente probeert nog eens.

Je bent aan het werk achter de bar. Wat doe je?

Tom en Bart

Tom en Bart kennen elkaar niet en zijn aan het dansen in hun eigen vriendengroepjes. Toms oog valt op Bart en hij beweegt zich tot bij hem, totdat hij tegen hem danst en hem bij zijn heupen vastpakt.

Je kijkt naar Bart en ziet dat hij niet op zijn gemak is. Hij danst ook niet echt mee.

Wat doe je?

Hanan

Hanan loopt richting de toiletten. Twee mannen volgen haar tot in het wc-hokje. Je bent samen met vrienden aan het uitgaan en ziet deze situatie gebeuren. Wat doe je?

Wat als je de mannen kent?

Even later komen de twee mannen lachend het hokje uit. Hanan zit nog steeds in het wc-hokje, je ziet haar niet verschijnen. Je ziet deze situatie gebeuren. Wat doe je?

Ayda

Ayda staat alleen aan het bushokje te wachten.
Het is al donker buiten.

Jij wandelt met je vrienden voorbij en ziet
toevallig dat er een groepje jongens in haar
richting seksuele gebaren aan het maken is en
opmerkingen maakt over haar lichaam.

Je ziet dat Ayda het opmerkt en er
ongemakkelijk van wordt.

Wat doe je?

Wat als je alleen bent?

Charlotte

Charlotte loopt naar de toiletten. De rij is ellenlang en ze besluit ondertussen op de mannenwc's bij de urinoirs te kijken. Ze gaat langs een man staan die aan het plassen is en kijkt over het schot naar beneden, naar zijn penis. De man kijkt verschrikt.

Je bent aan het werk en ziet deze situatie gebeuren. Wat doe je?

Wat als Charlotte een vriendin van jou is?

Karen en Sien

Op een avond stuurt Karen, één van jouw beste vriendinnen, een naaktfoto door van een vrouw. Je kan haar gezicht niet zien op de foto, maar je herkent de muur met posters, je bent er namelijk al eens geweest. Het is Karens ex-vriendin, Sien. Het is net uit.

'Als zij mij niet meer wil zien, dan mag iedereen zien wat ze me stuurde' stuurt ze erbij.

Wat doe je?

Winkelmedewerkster

Je doet je boodschappen in de supermarkt. Terwijl je voor de rek met pasta staat, merk je plots op hoe een andere klant in de billen knijpt van een winkelmedewerkster die zich bukte tijdens het vullen van de rekken.

Je ziet dat de vrouw verschrikt kijkt, maar daarna verdergaat met het vullen van de rekken.

Je ziet dit gebeuren, wat doe je?

Restaurant

Je zit op restaurant met je gezin. Een paar tafels verderop zit een groep mannen. De groep wordt mettertijd steeds luider. Op een bepaald moment staat één van de mannen op, pakt de dienstster vast en kust haar vol op haar mond. Hij wankelt verder naar de toiletten. De rest van het gezelschap lacht.

De dienstster kijkt verschrikt, maar haalt de glazen van tafel en loopt weer naar de bar.

Je ziet deze situatie gebeuren. Wat doe je?

Casus

Je staat na het werk aan de bushalte. Het is winter en al vroeg donker, het begint al te schemeren. Even verderop staat een gesluierde vrouw met een buggy. Een groepje jongeren wandelt voorbij en ze beginnen elkaar te duwen en naar de vrouw te kijken. Vanuit het groepje roept iemand naar de vrouw "Hey, doe je hoofddoek eens af! Ik wil zien wat eronder zit". De vrouw kijkt naar beneden, duidelijk niet op haar gemak.

Je ziet deze situatie gebeuren. Wat doe je?

Wat als de groep jongeren duidelijk dronken is en maar blijft dingen roepen?

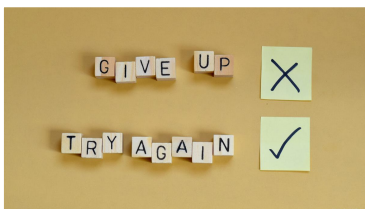
Casus

Het is vrijdagmiddag en je gaat even de stad in om een broodje te kopen voor je lunch. Plots zie je hoe een man geduwd, vastgenomen en betast wordt door een vrouw. Er staan al enkele mensen rond het tafereel en ze kijken hier verschrikt naar, maar niemand doet iets.

Je ziet deze situatie gebeuren. Wat doe je?

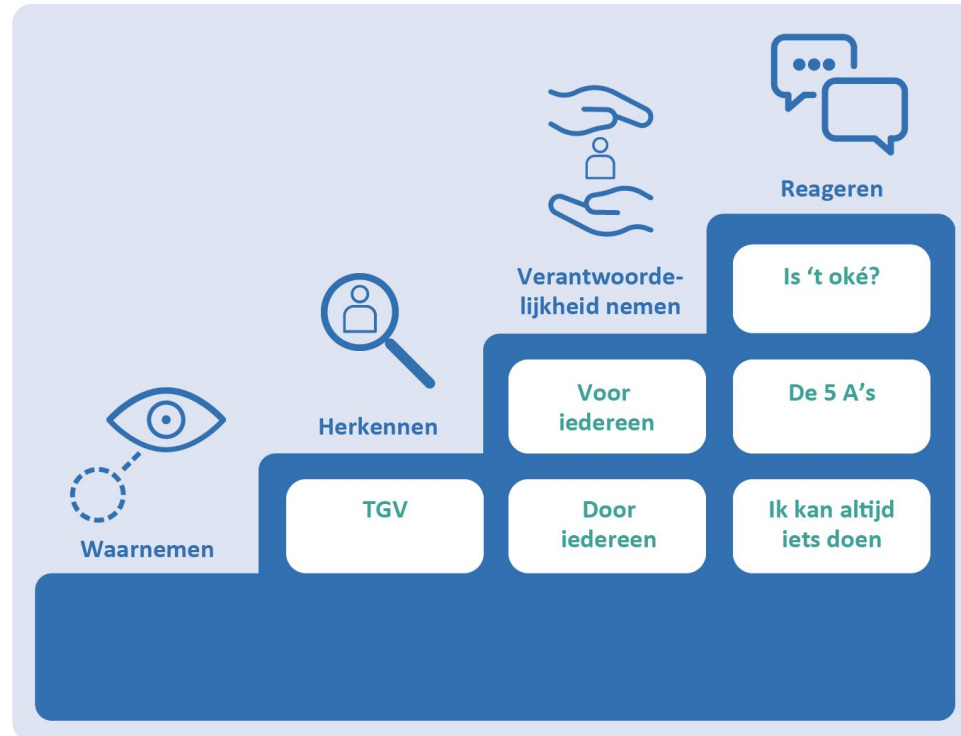
Tips

- 1) Jouw **veiligheid** eerst!
- 2) Kiezen tussen de 5 A's: Er zijn **geen** '**betere**' of '**minder goede**' reacties
- 3) **Blijf proberen**
- 4) Ga samen op zoek naar **gepaste hulp**

Nog eens overlopen

Hoe kunnen jullie **als groep** hierin samenwerken?

(bijvoorbeeld als er iets gebeurt dat niet oké is)

Wat is erger?

het **mogelijk mis hebben** en een potentieel ongemakkelijk moment, of iemand die **seksueel grensoverschrijdend gedrag meemaakt en niemand die reageert**, met alle gevolgen vandien?

Jullie zijn helemaal klaar om een
actieve omstander te zijn!

Vragenlijst

Link naar campagnefilmpjes #WijGrijpenIn

- <https://www.youtube.com/playlist?list=PLiPsgsMS6WYFiAzI5gKuHF-1pv6QINLPp>